

תוצאות היום

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן

גליון 59

יו"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

את השבת [יותר משאר מלאכות] לפתוח בו וכן לענין ימי החנוכה שמהותם זה החינוך והכל לפי שמו. ובכל אופן לענין עשירי בטבת הביאור כך מהמספר עשר הוא תכלית המספרים והרבה דברים טובים על מספר עשר. והלבוש אומר למה קורים עשרה פסוקים בתורה בשני וחמישי ובגמ' במגילה כתוב טעמים לזה כנגד עשרה בטלנים כנגד עשרה מאמרות ויעו"ש ומ"מ כתב הלבוש שכל הטעמים שהוזכרו בגמ' הם רק רמזים והטעם העיקרי שהמספר עשר הוא מספר חשוב ואפשר שגם חז"ל נתכוונו לזה וזה מה שמסתתר בטעמים שאמרו דלמה דווקא כנגד עשרה בטלנים ועשרה מאמרות כיון שהמספר עשר הוא תכלית המספרים. וא"כ העשירי בעשירי פירושו שכל המידות העליונות הסכימו שהגזרה תתקיים ביום הזה.

ב.

שיטת השל"ה בקושיית הרמב"ם

המפורסמת בענין הבחירה ושהיא הדרך המובחרת.

ויש פה שאלה האם הקב"ה ידע שעם ישראל יחזור בתשובה או שלא ידע שהרי שלח את ירמיהו להוכיח אותם שלא יהיה חורבן ובסוף כן היה חורבן ויש לשאול האם הקב"ה ידע שיהיה חורבן וזה השאלה הידועה בענין הבחירה [שהביא הרמב"ם בהל' תשובה] ודברנו ע"ז בעבר [בתחילת שיעור מוצש"ק פרשת תולדות] וזה דבר מחזק שאדם ידע שהכל תלוי בו ואם מחליט לשבת וללמוד לא כתוב את זה אלא הכל תלוי בהחלטתו ומצד שני לא מקובל ככה לחשוב ומ"מ כך שיטת השל"ה [ח"א דף כ'] יעו"ש"ב ובנחלת יוסף מביא זאת בקצרה [דף סח] ותיירץ דבריו דאין לומר שהכל ידוע מראש מי הדרשנים ומי הרבנים וכו' ואפ' שאמרו חז"ל שהקב"ה הראה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו והאריך שם בהרבה דוגמאות יעו"ש"ב כיון דא"כ אין בחירה אלא הקב"ה נתן לאדם בחירה לאיזה דרך ירצה לילך ויש את הדרך המסתברת שצריכה להיות ואם ילך בה יצא כך וכך אבל יש אפשרות ללכת למקור אחר וכח הבחירה בידו ומה שהקב"ה הראה לאדם הראשון היה רק לפי המקורות שנפתחו עכשיו אבל אם משהו יחליט אחרת כח הבחירה בידו וכנ"ל וכן לענין שמואל דרבי יתקרי חכים לא יתקרי ואילו רצה שמואל לא ללמוד תורה כלל היה באפשרותו לעשות כך והכל תלוי ברצון.

ויוצא מהדברים כך דהקב"ה נתן לאדם עשרות אפשרויות של דרכים לבחור ויש את הדרך המסתברת אבל אם ירצה לבחור באפשרות אחרת הכח בידו וזה כביכול הקב"ה לא יודע בבירור ורק יודע מתחילה כל הדרכים והאפשרויות שיכולות להיות וסוף דבר הכל תלוי במעשה האדם. והמהלך הזה נראה הכי טוב ובאמת קשה להבין וכי הקב"ה לא ידע מה יהיה וצריך להוריד את עוקץ הקושיא דזה אינו חסרון בידיעת הקב"ה דרצון הקב"ה שיהא לכ"א בחירה והכל תלוי באדם. [ויש להעמיק בזה דלא חונכנו כך להבין].

המשכות האדם לרע וצריך

לעבוד על המידות ומעשה בענין זה.

יש שמקשים יסוד האדם טוב או רע נראה נטית האדם יותר לרע והאדם נמשך יותר לרע מהטוב וישנם אנשים שנולדים במידות טובות ויש להפך ואפשר לראות על תינוק שהוא כעסן

א.

דברי הקב"ה ששמירת שבת היא תיקון לכל העברות.

נתחיל בענינא דיומא אנחנו בליל עשירי בטבת בספר ירמיהו מבואר שבזמן החרבן עם ישראל עברו עברות קשות את כל העברות החמורות ועוד הרבה יותר מזה וכבר היה נראה שאין תקנה הקב"ה אומר "אל תתפלל בעד העם הזה" רח"ל אבל פתאום הקב"ה אומר לירמיהו שישמרו שבת ומסבירים המפרשים שפה התגברה מידת הרחמים שהרי מגיע עונש רח"ל אבל אם ישמרו שבת יכפר גם על עון ע"ז כתוב "כל שומר שבת מחללו" והגמ' במסכת שבת אומרת אפ' עובד ע"ז כדור אנוש מחול לו וא"כ שמירת שבת תכפר על ע"ז כיון שע"ז זה כפירה ושמירת שבת זה הודאה בבריאת העולם וחידושו וממילא התיקון לע"ז זה השבת.

דברי הפסיקתא רבתי שעל אף שעמ"י

עברו על עשרת הדברות התיקון הוא השבת.

יש מאמר מבהיל בפסיקתא רבתי (פסקא שמעו דבר ה') שמעו נא דבר ה' בית ישראל, ביטלו כל הדברות. אני אמרתי "אנוכי אד-ני אלדיך", "כיחשו בה" שעשו פסוק לא הוא. ועל כל פסוק מעשרת הדברות מביא פסוק כנגד שעשו הפוך אמרתי "לא יהיה לך אלדים אחרים" כתוב הפוך ויעו"ש"ב על כל עשרת הדברות וממשיך המדרש שאמר הנביא לעמ"י הרי בטלתם את כל הדברות רח"ל ואפ' דבר אחד אם קיימתם אסלח לכם ומהו זה שמירת שבת שע"י הקב"ה מוכן לסלוח ובעה"ר גם את זה לא שמרו וכך אומר הקב"ה לירמיהו אם ישמרו את השבת אסלח להם וזה רמוז בפסוק "שמעו דבר ה'" ואין דבר אלא שבת שנאמר ממצוא חפצך דבר דבר וכן מרומז בפסוק בכי תשא "ואתה תדבר אל בני ישראל אך את שבתתי תשמור" אך הכוונה שאם ישמרו רק את השבת הקב"ה מוכן למחול לפנים משורת הדין ובעה"ר לא קיימו.

איך יתכן שצום עשירי בטבת יותר חמור מט' באב.

כידוע לענין צום עשירי בטבת יש את שיטת הגאונים שאף אם יחול בשבת צריך לצום [בלוח שלנו לא יתכן שיחול בשבת ורק בער"ש ולא כשאר הצומות] ודוחה שבת כיו"כ וברמב"ם ובשו"ע לא נפסק כך.

ובמפרשים מתפלאים וכי יותר חמור מתשעה באב שאם חל בשבת נדחה ליום ראשון ועשירי בטבת לא ידחה מפני השבת והתשובה לזה היא כנ"ל שכל הכפרה היא לשמירת השבת ולכן לא ידחה מפני השבת.

ורב יהונתן אייבשיץ אומר שהמצור התחיל בשבת מפני עון של חילול שבת.

ביאור מרן שליט"א מדוע נקרא

הצום בשם עשירי בטבת על שם התאריך.

והנה מצינו שישנם שמות לצומות צום גדליה תענית אסתר ובצום עשירי בטבת נקבע שמו ע"פ התאריך ולא ניתן לו שם וכנראה דבמילה עשירי היא מהות הצום וצריך להבין. ויש עוד נקודה שזה עשירי בעשירי שטבת הוא החודש העשירי וביום העשירי של החודש כתוב בספר פחד יצחק מאמר חמישי מביא את דברי המהר"ל שביאר בטעם פתיחת מסכת שבת בדיני הוצאה כיון שדינים אלו אינם נוהגים ביו"ט דמתוך שהותרה לצורך הותרה גם שלא לצורך וכיון שזה נקודת ההבדל מיוחד

וודאי שיש נטיות אבל הטוב יכול להיות רע והרע יכול להיות טוב ומספרים על הגר"ש שבדרון שפעם אחת למד בחברותא ותוך כדי הלימוד ילדים הפריעו ועשו רעש אמר הגר"ש שבדרון לחברותא שלו שישתיק את הילדים ושאל למה אתה לא משתיק אותם וענה ע"ז הגר"ש שבדרון שמפחד שהתעצבן ותמה החברותא ששנים הוא לומד איתו ולא ראה שהוא עצבני ויום אחד שאל אנשים ואמרו לו וכי אתה לא יודע שבצעירותו היה כעסן גדול ובכ"ז עבד על עצמו והשתנה.

איך יתכן שלע"ל החזיר יהיה מותר.

וצ"ב איך נסביר את דברי חז"ל שהתורה נכתבה בתקע"ד דורות לפני בריאת העולם וכתוב בתורה מאורעות עם ישראל אלא צ"ל כתוב שחזיר יהיה מותר לעתיד לבא ואיך יתכן הרי כתוב בתורה שאסור לאכול חזיר וכי התורה תשתנה ועוד מה יהיה עם כל הקללות שבפרשת תוכחה אחרי שמישיח יבוא ובמדרש תלפיות כתב שהתורה לא תשתנה אבל כל פרשה יבללו אותה ויצא מילים אחרות וזה אותה תורה ורק לא המילים האלו, אלא מילים אחרות.

ג.

ביאור מן שליט"א איך מותר לשנות פסוק לנוסח התפילה.

ישנה שאלה שצריכה להשאל בנוסח של נפילת פנים שהתמנים אומרים, יש הרבה פסוקים מלוקטים וישנו פסוק מה נאמר לאד- ני מה נדבר ומה נצטדק וכי משהו מכיר כזה פסוק ובסוף פרשת מקץ כתוב פסוק זה שאמר יהודה ליוסף ושם כתוב בלשון אדון דהיינו שיהודה קרא ליוסף אדוני ואיך השתנה הפסוק ללשון אדנות דהיינו כלפי הקב"ה.

ואין לומר שטעינו בניקוד וצריך לאומרו בלשון אדון [בחיריק] דברמב"ם כתוב מה נאמר לי"י ודאי שהוא כלפי שמיא.

ונראה לתרץ כך דהנה יש כלל שפסוק שנאמר לרבים אסור לכתוב ליחיד וכן להפך ואפ"ל מלשון נוכח ללשון נסתר אבל כתב הדל"ח שאם אומרים בלשון תפילה אפשר לשנות מלשון יחיד ללשון רבים וכן להפך וכדמצינו בתפילה רפאנו ה' ונרפא שיסוד מילים הללו מהפסוק "רפאני ה' וארפא" ופירושו שאינו נחשב דאומר פסוק וזה הלכה בשר"ע ס' קטז לענין רפאנו ומסתבר שה"ה לנידון דידן שלא אומרים את המילים בתורת פסוק אלא בתורת תפילה ותחינה והראיה שכתוב אח"כ כמו שהבטחנו על יד נביאך וכו' ונראה דלא מתכוון לומר סידרה של פסוקים.

ביאור המדרש בכפילות הפסוק

ויוצא ג' ביאורים על מי מדבר הפסוק.

ולכאור' יש כפילות בפסוק מה נאמר לאדוני מה נדבר ומה נצטדק ובמדרש מביא פירוש נפלא וז"ל ויאמר יהודה מה נאמר לאדוני בכסף ראשון מה נדבר בכסף שני ומה נצטדק בגביע [אין מילים מיותרות] מה נאמר לאדוני במעשה תמר מה נדבר במעשה בלהה ומה נצטדק במעשה דינה ע"כ ולכאור' מה הקשר ליוסף ולפי המדרש הזה הכוונה לאדוני לא מלשון אדון [דהיינו בחיריק] אלא כוונתו להקב"ה.

ומה ההבדל בין שם הוי"ה לשם אדנות כתוב "אליך יודו אקרא ואל אד- ני אתחנן" ומסבירים הראשונים מה השוני ביניהם [דשניהם נקראים כאחד] דפונים אנו להקב"ה בשני אפשרויות או בתורת הוי"ה שמהווה את כל הבריאה או בתורת אדנות שהוא באופן פרטי אדון שלי וא"כ לא חייב לשנות את הניקוד במקום חיריק לקמץ אלא המובן הוא לאדוני לאדון הכל.

ועוד מביא המדרש ביאור מה נאמר לאבא שבארץ כנען מה נדבר על שמעון ומה נצטדק לבנימין ובפירוש המרז"ו על המדרש מעיר שיוצא שפרשו על תיבת לאדוני שלש משמעויות (א) כפשוטו על יוסף (ב) על השם יתברך אדון הכל (ג) על יעקב [ומביא עוד פסוק כה"ג].

צ"ע איך כל הפירושים נכנסים

בפסוק אחד ולגרסת מדרש הגדול לק"מ.

ובעצם צריך עיון איך נכנס הכל בפסוק דבכל משפט נדרש ג' אפשרויות כגון בפירוש "מה נאמר" נדרש (א) בכסף ראשון (ב)

מעשה תמר ג) לאבא שבארץ כנען, ובאמת במדרש הגדול על כל פירוש נאמר בתחילתו דבר אחר וא"כ כל אחד פירוש לעצמו אבל במדרש רבה לא כתוב כך ומשמע שזה פירוש אחד.

ביאור נפלא ממרן שליט"א לקושיא הנ"ל.

וחושבני לומר כך דיש כלל בדיקדוק שמילה דגושה מראה על כפל וכיון שבפסוק כתוב מה נאמר והאות "נ" דגושה וזה מכפיל וכאן נכפיל בשלוש ושפיר מובן המדרש.

ד.

ראיה עצומה דבלימוד מצוות דרבנן מקיימים מצוות ת"ת דאו'. דברנו על הענין האם במצוות דרבנן הלימוד יחשב כדאו' ושאלה זו עמוקה וקשה למצוא לה תשובה וזכינו למצוא ראיה משמעותית בגמ' ביומא [דף כח] כתוב קיים אאע"ה אפ' עירובי תבשילין שנאמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור מצוותי חוקותי ותורת"י ומה זה תורתך אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבע"פ [ואפ' שביארנו ע"פ הב"ח שלת"ת יש מקור אחר ולא יכול להיות שני מקורות אפ"ל כיון שיש אם למסורת וקורים תורת' [בחיריק] מלשון התורה שלי וזה אחד וע"פ הניקוד קורים בקמץ שזה משמעות שיש שתי תורות וזה אחד שהם שתיים]. וא"כ מוכח דנחשב הכל כתורת ה' ולכאור' זה ראיה עצומה.

האם במצוות שהתחדשו גם מקיים

מצוות ת"ת דאו' וגרסאות שונות במדרש.

מה נאמר לענין חנוכה שהוא דבר שהתחדש. ישנם כאלו שסברו דחידושי סופרים מותר לקחת שכר דזה אינה תורה ומ"מ עירובי תבשילין זה דרבנן ובכ"ז הגמ' במסכת יומא לומדת מפסוק זה וה"ה לחנוכה.

ובאמת יש גרסאות אחרות עירובי תחומין עירובי חצרות וזה רמז בפסוק "עקב אשר שמע אברהם" סופי תיבות מערב ומה שמפורסם בדרך כלל זה עירובי תבשילין וישנם גרסאות אחרות ואומרים בשם הגר"א שהיה כתוב ר"ת ע"ת ופתחו בטעות לעירובי תבשילין ובאמת זה עירובי תחומין שזה דאו'. ומ"מ יש ראיות ממדרשים ועוד שזה עירובי תבשילין וזה דרבנן וזה נחשב כתורה כדדרשינן ותורת'.

מקורות נוספים שבלימוד

מצוות דרבנן מקיימים מצוות ת"ת דאו'.

וישנם עוד מאמרים מפורשים שאאע"ה למד את הלכות עירובין וכדו' וז"ל במדרש תהילים אף הלכות עירובי תבשילין ועירובי חצרות היה יודע אברהם עכ"ל ולא רק קיים אלא אף למד שהיה יודע.

ויש עוד מקור לזה בבראשית רבה פרשה סד וז"ל רבי ישמעאל בר נחמן משום רבי יונתן אפ' הלכות עירובין חצרות היה אברהם יודע עכ"ל.

כתוב עוד בתוספתא סוף מסכת קידושין "ותורת"י מלמד שנגלו לו דברי תורה ודברי סופרים עכ"ל ובתוספתא הרגילה לא כתוב כך.

ובספר חסדי דוד רבי דוד פרדו כתב לבאר על התוספתא שמובאת בספרים שלנו שכתוב מלמד שנגלו לו טעמי תורה ודקדוקיה וביאר החסדי דוד דדיקדוקיה פירושו לתורה שבע"פ ואפ' שלא ידע מהגירסא השניה.

וא"כ מוכח שהכל נכלל בכלל תורת ה' ואפ' מצוות דרבנן.

האם אאע"ה הדליק נרות חנוכה וקרא מגילת אסתר.

והנה יש לשאול האם אברהם אבינו הדליק נרות חנוכה וא"ת כיון שעדיין לא היה הנס לא קיים גם לענין אכילת מצות מדוע אכל הרי לא יצאו ממצרים וביאר בזה הבית הלוי שטעמי המצוות אינם עיקר והמצוות שייכות אפ' קודם שהגיע טעמיהם.

ומסתבר דגם ענין הדלקת נרות קיים אברהם אבינו וגם בקריאת המגילה י"ל שקיים ע"י שזכר את שורש הקריאה שהוא להתחזק שהקב"ה נמצא אפ' בהסתר פנים.